

14.9.2023

IKÄÄNTYVIEN YLIOPISTON NEUVOTTELUKUNTA

Hallituksen rahoituslinjaukset uhkaavat lopettaa Ikäntyvien yliopistojen toiminnan useilta paikkakunnilta

Ikäntyvien yliopistotoiminta on mielekästä, elämänlaatua kohentavaa ja parhaimmillaan hoiva- ja laitoshoitotarvetta keventävää toimintaa. Ikäntyvien yliopistossa opiskelu on suoritevapaata ja toimintaan osallistutaan monin eri työ- ja opintotaustoin. Osallistujia yhdistää tahto pitää yllä omaa sivistystään, terveyttään, seurata aikaansa ja kehittyä.

Ikäntyvien yliopistotoimintaa järjestetään vapaan sivistystyön valtionrahoituksella, perien mahdollisimman pieniä opiskelijamaksuja, jotta pienituloisten eläkeläisten on mahdollisuus osallistua. Opintoja järjestetään kustannustehokkaasti ja osin myös verkossa, millä varmistetaan osallistumismahdollisuudet asuinpaikasta tai liikuntakyvystä riippumatta. Mikäli leikkaukset toteutuvat suunnitellussa laajuudessa, on osa kesäyliopistoista jo todennut, ettei Ikäntyvien yliopistotoimintaa ole mahdollista jatkaa.

Suomi on ollut ansaitusti ylpeä kaikkien oikeudesta ja mahdollisuudesta kouluttautua, pitää yllä ja kehittää osaamistaan iästä ja asuinpaikasta riippumatta. Tuore hallituskin nosti kärjikköön sivistyksen vaalimisen ja hyvinvoinnista välittämisen. Yksi välittämisen muoto on ylläpitää vapaan sivistystyön oppilaitosten verkostoa, joka tarjoaa tukeaan elämänkulun eri vaiheisiin. Ikäntyvien yliopistotoiminta on yksi muoto, jolla senioreille tarjotaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja.

Ikäntyvien yliopistotoimintaa järjestää neljätoista kesäyliopistoa yhdessä kansalaisopistojen verkoston kanssa. Suosiota kuvaa se, että pelkästään Jyväskylän Ikäntyvien yliopiston tiedeperusteisia luentoja seuraa viikoittain 400-1000 senioria. Luentoja seurataan sekä kotikoneilta että noin 55 yhteistyöopistossa. Luentosarjojen asiantuntijoiksi kutsutaan maan kärkirivin tutkijoita ja yhteiskunnallisia toimijoita. Asiantuntijat itse pitävät toimintaan osallistumista ja tieteen popularisointia arvossa ja kunnioittavat jatkuvan oppimisen eetosta. Lukukausittain ohjelmassa on myös kymmeniä erilaisia käytännön taitoja ja itsenäistä elämää tukevia kursseja. Vuosittain yhteenlaskettu osallistumisten määrä Jyväskylässä on noin 30 000. Kun tähän lukuun lisätään kolmentoista muun toimijan järjestämä opetus, puhutaan vuositasolla merkittävästä seniorien määrästä ja terveyttä edistävästä toiminnasta.

Hallituspuolueiden lupaus oli, ettei sivistyksestä leikata, mutta toisin on käymässä. Hallituksen suunnitelma leikata vapaan sivistystyön oppilaitosten rahoitusta osuu kipeästi Ikäntyvien yliopistotoiminnasta vastaavien kesäyliopistojen toimintaan. Kesäyliopistojen valtionrahoitusta on suunniteltu leikattavan peräti 40 %.

Hallitus esittää, että rahoitusvaje tulisi kompensoida opintomaksujen nostolla. Leikkauspäätöksen taustalla lienee virheelliset mielikuvat siitä, että kesäyliopistojen palvelujen käyttäjät edustaisivat vain hyvätuloisia ja korkeakoulutettuja työssä käyviä aikuisia. Todellisuudessa arki kesäyliopistoissa on monikasvoisempi, sillä kesäyliopistoissa opiskelevat myös työttömät, maahanmuuttajat, tutkinto-opiskelupaikkaa vaille jääneet ja

merkittävänä ryhmänä Ikääntyvien yliopistojen palveluja käyttävät seniorit. Mikäli leikkaukset toteutuvat suunnitellussa laajuudessa on osa kesäyliopistoista jo todennut, ettei Ikääntyvien yliopistotoimintaa ole mahdollista jatkaa.

Ikääntyvien yliopistotoiminnan arvo ja vaikuttavuus

Eläkkeelle jäämisen jälkeen on edessä 20-30 vuoden aktiivinen elämänvaihe. Eläkeiässä aktiivisuus ja elintavat vaikuttavat merkittävästi siihen, kuinka laadukkaaksi arki koetaan ja kuinka pitkään yhteiskunnan tuesta riippumaton, itsenäinen elämä on mahdollista. Mikäli eläkkeelle siirtymisen jälkeen liikunta, sosiaaliset suhteet ja yhteiskunnallinen aktiivisuus vähenevät, voi itsenäisenä elämisen aika jäädä lyhyeksi ja tarve hoivapalveluille tulla jopa ennenaikaisesti. Yhdeksi ratkaisuksi tilanteeseen kehitettiin 1980-luvulla Ikääntyvien yliopisto -toiminta.

Suomessa toiminta käynnistyi eurooppalaisen mallin mukaan vuonna 1985 Jyväskylän yliopiston ja kesäyliopiston toimesta. Ikääntyvien yliopistossa seurataan tutkitun tiedon valossa yhteiskunnan muutoksia, saadaan terveyttä ja hyvinvointia koskevaa tietoa ja opitaan mm. yhteiskunnallisen osallisuuden edellyttämiä digitaatioita. Toimintaa järjestään yhdessä tutkijoiden ja hyvinvointialueiden kanssa, jotta toiminta pysyy tietoperusteisena ja vastaa samalla hyvinvointialueilla tunnistettuihin tarpeisiin. Ikis-toiminnan vaikutukset yhteiskunnassa täysivaltaisena subjektina toimimiseen lienevät monestakin näkökulmasta niin yksilön terveyden ja hyvinvoinnin kuin palvelujärjestelmien kustannustehokkuuden ydintoimia.

Tasa-arvoisista kouluttautumismahdollisuuksista ja sivistysaatteen vaalimisesta on haluttu ja halutaan pitää kiinni. Annetaan arvoa ikäihmisille jatkossakin, mahdollistaen oppiminen ja sitä kautta yhteiskunnallinen osallistuminen iästä riippumatta.

Suomen Ikääntyvien yliopistojen puolesta

Leena Meriläinen

Rehtori, Jyväskylän kesäyliopisto

leena.s.merilainen@jyu.fi

Ikääntyvien yliopiston valtakunnallisen neuvottelukunnan puheenjohtaja

Tuija Österman

Pääsihteeri, Suomen kesäyliopistot

tuija.osterman@kesayliopistot.fi

Sekä Ikääntyvien yliopistotoiminnan järjestäjät

Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto

Espoon työväenopisto / Omnia

Hämeen kesäyliopisto

Lapin kesäyliopisto

Mikkelin kesäyliopisto

Pohjois-Pohjamaan kesäyliopisto

Snellman Edu -Kuopio

Tampereen kesäyliopisto

Vaasan kesäyliopisto

Kainuun kesäyliopisto

Kymenlaakso kesäyliopisto

Keski-Pohjanmaan kesäyliopisto

Päijät-Hämeen kesäyliopisto

Ikääntyvien yliopistotoiminta lyhyesti

Ikääntyvien yliopistossa kohtaavat elämäkokemus ja tutkittu tieto.

Ikääntyvien yliopisto on avoin kaikille tieteestä, ilmiöistä ja yhteiskunnallisista asioista kiinnostuneille iästä, asuinpaikasta ja aiemmista opinnoista riippumatta.

Tutkittuun tietoon perustuvat luennot, kurssit ja digiosaamista kehittävät toimet tukevat aktiivisena ja itsenäisenä ikääntymistä, osaamisen ylläpitoa ja elinikäisen oppimisen toteutumista. Toiminnan pääorganisoijia ovat kesäyliopistot, jotka toimivat yhteistyössä yliopistojen ja muiden vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa.